

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา ประเทศจะดำเนินไปอย่างมีคุณภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสำคัญ กล่าวคือประชากรต้องเป็นคนที่มีคุณภาพ ดังนั้นในการพัฒนาประเทศสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการพัฒนาคน คนนับเป็นกลไกแรกที่จะนำไปสู่การพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาและการให้ความรู้แก่ประชากร นับว่ามีความสำคัญ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศ ได้ระบุถึงสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพด้านสังคมคุณภาพว่า “ต้องยึดหลักความสมดุลความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้” ในการศึกษา นักทฤษฎีและนักวิจัยต่างตระหนักถึงความสำคัญของเรื่อง แรงจูงใจภายในในการเรียน ทั้งนี้ มีหลักฐานที่ประจักษ์ชัดว่า ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจภายในในการเรียนสูง เป็นผู้กระตือรือร้น สนใจ ทุ่มเท ขยันและเพียรพยายามในการเรียน (Deci & Ryan, 1990) ความสามารถเข้าใจของคนทั่วไป เห็นว่า รางวัลภายนอกต่าง ๆ เช่น เงิน ตลอดจนกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่มักจะใช้ในโรงเรียน และในบ้านเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ เช่น รางวัล ของขวัญ หรือสิ่งตอบแทนอื่นๆ ในการร่วมกิจกรรมที่น่าสนใจ นักเรียนมีแนวโน้มที่สูญเสียความสนใจ และความเต็มใจในการทำงาน หลังจากรางวัลนั้นหมดสิ้นไป (วิลาศลักษณ์ ชั่ววลี, 2542) แรงจูงใจภายในสามารถให้อธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัย ปัจจัยภายนอก เช่น รางวัลภายนอกหรือข้อบังคับใด ๆ โดยที่แรงจูงใจภายในเน้นคุณลักษณะภายในงานหรือกิจกรรม เช่น ความเพลิดเพลินที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้ ความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นในกิจกรรมนั้น การเรียนรู้ที่ยากและท้าทาย ความทุ่มเท ผูกพัน และรับผิดชอบในงาน เป็นสิ่งผลักดันให้เกิดแรงจูงใจภายใน (Gottfried, Fleming, & Gottfried, 1984) และผลการวิจัยยังพบว่า แรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Haywood & Switzky, 1986)

นอกจากนี้แรงจูงใจภายในก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เช่น ก่อให้เกิดความสนใจ การเรียนรู้ต่อไปโดยไม่ต้องอาศัยครู-อาจารย์ ข้อบังคับ หรือรางวัลภายนอก (Smith, 1997)

แรงจูงใจภายในเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอันหนึ่งที่ใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลและความที่ประสิทธิผลของพฤติกรรมนั้น บุคคลมีแรงผลักดันที่ต่างกันในการแสดงพฤติกรรมแต่ละอย่างออกมา แรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) สามารถอธิบายพฤติกรรมบางอย่างที่บุคคลทำกิจกรรม หรืองานต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่บุคคลนั้น ไม่ได้รับรางวัล หรือแรงเสริมใด ๆ แรงจูงใจภายในให้ความสำคัญถึงคุณสมบัติของงาน หรือกิจกรรมของงาน โดยที่คุณลักษณะของงานเป็นตัวกระตุ้นทำให้บุคคลเกิดความอยากรู้อยากเห็น สนใจ อยากเรียนรู้ รับผิดชอบ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ จะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ (วิลาศลักษณ์ ชั่ววลี, 2542) ความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจในการเรียนของเด็กเป็นสิ่งที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ซึ่งเป็นความต้องการจะเรียน สนใจในวิชาที่เรียนเอง หรือต้องการมีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้น แต่ในการเสริมสร้างแรงจูงใจ ด้วยการให้รางวัล ยังเป็นวิธีการที่ปฏิบัติอยู่โดยทั่วไป ซึ่งงานวิจัยจำนวนหนึ่งแสดงให้เห็นว่า รางวัลจากภายนอกไม่ได้สนับสนุนแรงจูงใจภายในในการเรียนของเด็กแต่จะทำให้ความสนุกสนานหรือความพอใจที่ได้เรียน โดยตัวเองหาวิชาเองลดลง ทำให้เด็กเรียน เพราะต้องการรางวัลมีเพิ่มขึ้น และเมื่อไม่มีรางวัล เด็กก็จะไม่รู้สึกสนุกสนานหรือสนใจในการเรียนเรื่องนั้น เด็กจะเปลี่ยนจากการเรียนด้วยแรงจูงใจภายในเป็นการเรียนด้วยแรงจูงใจภายนอก (extrinsic motivation)

เมื่อบุคคลมีแรงจูงใจภายใน บุคคลจะรับรู้สาเหตุของการกระทำ คือ ตัวเขา แต่เมื่อเขาได้รับรางวัลจากภายนอก ซึ่งทำให้เขามีแรงจูงใจภายในต้องเป็นพฤติกรรมที่บุคคลสามารถกำหนดได้ด้วยตัวเองจะ ไม่มีการควบคุมที่มาจากคำสั่ง หรือรางวัล เพราะรางวัลจะเปรียบเสมือนสิ่งกำหนดบุคคลให้กระทำตามเงื่อนไขของรางวัล ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น ความรู้สึกเป็นอิสระกำหนดได้ด้วยตนเองก็ย่อมจะหมดไป และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) กับแรงจูงใจภายใน พบว่า ผู้ที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูง มีแรงจูงใจภายในในกิจกรรมที่ตนเชื่อว่า มีความสามารถมากกว่าคนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำ ดังนั้น จึงนำแนวความคิดตามทฤษฎีอัลเบอร์ แบนดูรา ในการรับรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อพัฒนาแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ เพราะการพัฒนาความสามารถของตนเอง จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจภายในตนเอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ที่มีต่อแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จ.ชลบุรี ปีการศึกษา 2545 เพื่อให้นักเรียนมีแนวโน้มในการพัฒนาความสามารถของตนเอง รู้จักการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มีแรงจูงใจภายในเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ถึงความสามารถของตนเอง ที่มีอยู่ภายในตัวและดึงความสามารถภายในตัวเองออกมาใช้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาริตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จ.ชลบุรี

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการนำวิธีการของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อสร้างให้เกิดแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ในทิศทางที่เป็นบวก ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียน ด้านสังคม เพื่อให้ นักเรียน ได้เข้าใจ ตนเอง และมองเห็นถึงความสำคัญในศักยภาพในความสามารถของตนเองต่อไป

สมมติฐานในการวิจัย

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง
2. นักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองมีแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
3. นักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองมีแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเองระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม
4. นักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองมีแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง
5. นักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองมีแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเองระยะติดตามผลสูงกว่าสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาริตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จ.ชลบุรี ซึ่งใช้ระยะเวลาในการทดลองประมาณ 4 สัปดาห์

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาริตพิบูลบำเพ็ญ ที่มีแรงจูงใจภายในตนเองต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มีคะแนนในแรงงูใจภายในตนเอง ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 37 คน ผู้วิจัยได้สอบถามความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ ได้ผู้สมัครใจจำนวน 14 คน ผู้วิจัยจึงสุ่มอย่างง่ายมา 12 คน และสุ่มอย่างง่ายอีกครั้ง แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 6 คน

3. ตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น

3.1 ตัวแปรอิสระ (independent variable) วิธีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง แบ่งเป็น 2 วิธี คือ

3.1.1 วิธีใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง

3.1.2 วิธีการปกติ

3.2 ช่วงเวลาการทดลอง

3.2.1 ระยะก่อนการทดลอง

3.2.2 ระยะการทดลอง

3.2.3 ระยะติดตามผล

3.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ แรงงูใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง ความเชื่อของบุคคลว่าตนมีความสามารถที่จะจัดระบบและกระทำการกิจกรรมเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้

2. โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง กระบวนการจัดการอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยการประยุกต์ ตามทฤษฎีความสามารถของตนเองของแบนดูรา โดยเขียนตามแหล่งที่มาของการรับรู้ความสามารถของตนเองเกิดจาก 4 แหล่งที่สำคัญคือ ความสำเร็จจากการกระทำด้วยตนเอง การเห็นประสบความสำเร็จของผู้อื่นประสบความสำเร็จ การงูใจด้วยคำพูด และการกระตุ้นเร้าทางอารมณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการวิจัย

3. แรงงูใจภายใน หมายถึง ความต้องการและความพึงพอใจของบุคคล ที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเสาะแสวงหาของตนเอง ไม่ต้องการรางวัลที่เป็นวัตถุภายนอกใด ๆ หรือการบังคับ แรงงูใจเป็นพลังที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม และกระบวนการทางจิตใจที่หลากหลาย โดยมีรางวัลเบื้องต้นคือ ความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ (effectance) มีประสิทธิภาพ และมีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ความต้องการดังกล่าวจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลพยายาม

เอาชนะสิ่งที่ท้าทายตัวเอง ในระดับที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง โดยมองว่าตนเองเป็นผู้ริเริ่มพฤติกรรมของตนเองมากกว่าแรงผลักดันภายนอก โดยอาศัยปัจจัยภายในเป็นแรงผลักดัน โดยไม่ต้องอาศัยรางวัลภายนอก ข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ ซึ่งอาศัยแนวคิด ทฤษฎีการประเมินการรู้คิด โดยเขียนตามแหล่งที่มาของแรงจูงใจภายใน ประกอบด้วย 5 ด้าน ที่สำคัญคือ ความต้องการสิ่งที่ท้าทาย ความสนใจ-ผลิตผลิติน ความเป็นตัวของตัวเอง ความต้องการมีความสามารถ และความมุ่งมั่น

4. แรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง ความต้องการและความพึงพอใจของตนเอง ที่จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการแสวงหา และเกิดความตระหนักรู้ถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ต้องการรางวัลที่เป็นวัตถุภายนอกใดๆ หรือการบังคับ แรงจูงใจภายในเป็นพลังที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการทางจิตใจที่หลากหลาย โดยมีรางวัลเบื้องต้นคือ ความรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ (effectance) มีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง โดยความต้องการ ดังกล่าวจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลพยายามรู้จักคิด และเข้าใจตนเองในด้านการเรียนรู้มากขึ้น

5. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาริทธิพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จ.ชลบุรี